

eksplicit stilling til Gimbels teori. Videre kan Sovjet nok heller ikke frikendes for ansvar for Tysklands deling.

Backers påstand om de amerikanske enkeltbeslutninger, som ikke var styret af nogen overordnet plan og/eller koordination, er i teoretisk henseende i overensstemmelse med den »bureaucratic politics«-model af amerikansk udenrigspolitik, der de senere år har vundet stor udbredelse. Men spørgsmålet er, om det egentlig er korrekt, at amerikanerne ikke havde en overordnet plan for deres Tysklandspolitik. I hvert fald var alle amerikanske beslutninger på alle niveauer dikteret af et overordnet og afgørende princip, nemlig: at de amerikanske skatteydere ikke skulle finansiere de tyske krigsskadeserstatninger som efter 1. verdenskrig! Backers tese er interessant – men altså diskutabel – og det sidste ord er næppe sagt i forskningsdebatten omkring ansvaret for delingen af Tyskland.

Ud over hovedtesen fremkommer Backer med flere helt nye oplysninger, vurderinger samt nyfortolkninger af de centrale begivenheder. F. eks. påviser han, at Tyskland ville have været i stand til at yde omfattende krigsskadeserstatninger efter krigen, ligesom han hævder, at de sovjetiske krav om krigsskadeserstatninger var rimelige. Og endelig mener han, at delingen kunne være undgået, hvis USA havde udvist større imødekommenhed over for Sovjetunionens krigsskadeserstatningskrav på Moskvakonferencen i 1947. I forbindelse med nyfortolkningerne, f. eks. af general Clays demonteringsstop, savnes stærkt en specifik omtale af og stillingtagen til den hidtidige forskning på området.

Backers bog ægger til modsigelse – men der er ingen tvivl om, at den vil blive et uomgængeligt hovedværk i den videnskabelige litteratur om Tysklands deling og den kolde krig.

Peter Sørensen

Frederick C. Teiwes: Politics and Purges in China: Rectification and the Decline of Party Norms: 1950–65. M. E. Sharpe, White Plains, New York, 1979. 744 s. \$ 35.00.

John W. Lewis' *Leadership in Communist China* (1963) har i lang tid været standardværket om Kinas Kommunistiske Partis organisatoriske opbygning og funktionsmåde. Der er dog i de senere år fremkommet kildemateriale, der kaster nyt lys over dette emne, således at man ikke længere er henvist til primært at søge sine data fra flygtningeinterviews i Hong Kong.

Teiwes inddrager det nye kildemateriale. Dertil kommer en imponerende viden om generelle politiske og økonomiske forhold i Folkerepublikken Kina, der bl.a. bygger på grundige studier af de politiske processer på provinsniveau. Resultatet er blevet et nyt standardværk, der er uomgængeligt, hvis man vil beskæftige sig med den politiske udvikling i Kina efter 1949. Bogen giver endvidere en vigtig baggrund for forståelsen af de magtkampe, der har fundet sted siden 1976, og som har resulteret i den af Mao Zedong personligt udpegede efterfølger Hua Guofengs fald og Deng Xiaopings reelle overtagelse af magten.

Teiwes diskuterer først partinormer og rektifikationsprocesser før 1949. Især rektifikationskampagnen 1942–44, medens Kinas Kommunistiske Parti (KKP) var fortrængt til baseområderne i Yanan, skabte velafgrænsede normer for partiets arbejdsstil og holdningen til »afvigende synspunkter«. Der var tale om overtalelse og genuddannelse i stedet for tvang og udstødelse af partiet; disciplinering af kadre, der ikke udførte den fastlagte politik korrekt i stedet for sanktioner mod partimedlemmer, der internt indtog synspunkter, der ikke vandt flertal. Kort sagt, fraktionsstridighederne udfoldede sig inden for en ramme, der sikrede den frie diskussion internt i partiet.

I bogens andet hovedafsnit argumenterer Teiwes for, at der eksisterede konsensus i den kinesiske ledelse helt op til 1964–65, hvilket sikrede et stabilt politisk system. Dog brød Mao i 1959 de etablerede partinormer ved at forlange udrensningen af forsvarsminister Peng Dehuai, der havde kritiseret folkekommunerne og Det Store Spring Fremad (SPF) på Lushankonferencen i juli 1959. At Maos aktion mod Peng Dehuai alligevel fik begrænsede konsekvenser for sammenholdet i den kinesiske ledelse skyldes ifølge Teiwes, at præsident Liu Shaoqi, ministerpræsident Zhou Enlai og generalsekretær Deng Xiaoping bakkede op omkring Mao.

Det sidste hovedafsnit omhandler primært begyndelsen af 1960'erne, den såkaldte »justerings- og konsolideringsfase«. En stor del er viet til den socialistiske opdragelsesbevægelse, 1962–66, en rektifikationskampagne, som Teiwes tidligere har skrevet om sammen med Richard Baum (Ssu-Ch'ing: *The Socialist Education Movement of 1962–66*). Teiwes hævder i sit nye værk, at det er uenighed om principperne for denne kampagne, der fører til bruddet mellem Mao Zedong og Liu Shaoqi ved årsskiftet 1964/65 (p. 562). Det er dog et åbent spørgsmål om Teiwes' konsensusmodel med rimelighed kan dække hele perioden op til 1964–65. Opfattelsen leder bl.a. forfatteren til at hævde: »By late 1958 CCP leaders had become aware of shortcomings in the Great Leap Forward and several important policy changes were decreed at a series of high level meetings which continued until mid-1959. Although Mao formally resigned the chairmanship of the state in favor of Liu Shaoqi at this time, he did not in fact retire to the "second line" but instead took a leading role in the proces of policy readjustment« (p. 384). Den omtalte »policy readjustment« udfoldede sig for alvor fra 1960–61 og kom til at præge perioden helt op til Kulturrevolutionens udbrud i 1965/66. I den periode genrejstes den kinesiske økonomi i kølvandet på fejlslagene under SPF. At antyde at Mao var den udfarende kraft bag denne »justerings- og konsolideringsfase« forekommer ikke rimeligt, når man tager det eksisterende kildemateriale i betragtning, især rødgardistmateriale fremkommet under Kulturrevolutionen. Det forholder sig snarere således, at en fraktion i KKP under ledelse af Liu Shaoqi og Deng Xiaoping forsøgte at løse den økonomiske krise under anvendelse af metoder, der var Mao imod. Da økonomien var blevet genrejst, og Mao havde genvundet sin politiske styrke, iværksatte han Kulturrevolutionen, der i høj grad må ses som udtryk for et opgør med den førte politik i tidsrummet 1960–65, og de personer der stod bag den.

Man kan måske tilføje, at allerede i 1956 fremsatte en gruppe økonomer med handelsminister og viceformand Chen Yun i spidsen en række reformforslag, der bragte dem i modsætning til Maofløjen. Resultatet var, at Chen Yun bortset fra en kort periode omkring 1961–62 blev sat uden for politisk indflydelse for først at få et politisk come-back på det skelsættende 3. Plenarmøde i december 1978. Teiwes' betragtninger er på dette punkt alt for upræcise: »Chen Yun who had faded in prominence in late 1957 following his apparent objection to the Great Leap strategy« (p. 491). Her forekommer det, at forfatteren ikke har taget tilstrækkelig hensyn til Chen Yuns tale på den 8. Partikongres i 1956, som er et af de vigtigste dokumenter til en forståelse af den kinesiske reformdiskussion. Denne tale står i fundamental og ikke »øjensynlig« modsætning til strategien bag Det Store Spring Fremad.

Mange afsnit indledes med en skitsering af den økonomiske sammenhæng, hvilket har store oversigtlige fordele, da interne partidiskussioner i høj grad er en afspejling af eller virker ind på den økonomiske virkelighed. I det hele taget er der ingen tvivl om, at fremstillingen også har interesse for forskere, der primært beskæftiger sig med økonomiske forhold i Kina. Teiwes synes dog at overvurdere Det Store Spring Fremads forskellighed fra den sovjetiske (stalinistiske) udviklingsstrategi, idet han hævder, at SPF »was an

unprecedented development strategy breaking decisively from the Soviet model« (p. 333). Ser man nærmere på investeringsrater og forholdet mellem økonomiens hovedsektorer, viser det sig, at SPF reelt indebærer en intensivering af den sovjetiske udviklingsstrategi. En proportioneret og afbalanceret udvikling af økonomien byggende på øgede landbrugsinvesteringer og en dermed forbunden sænkning af industriens (især sværindustriens) akkumulationsrate iværksættes først i forbindelse med »justerings- og konsolideringsfasen« 1960-65. Og først da kan man tale om et grundlæggende brud med den »sovjetiske model«.

De anførte indvendinger til trods: Teiwes har med dette værk bragt Kina-forskningen et godt stykke videre. Uheldigvis bevirker det store sideantal, at bogen vil være svær at indpasse i undervisningssammenhænge. Her savner man ellers en bred fremstilling af den politiske udvikling i Kina, der inddrager de nyeste forskningsresultater.

Kjeld Erik Brødsgaard

James D. Seymour (ed.): The Fifth Modernization: China's Human Rights Movement, 1978-1979. New York, Earl M. Coleman Enterprises 1980. 301 s.

De Fire Moderniseringer var nøglebegrebet for udviklingen i Kina efter Mao Zedongs død og Firebandens arrestation i efteråret 1976. Begrebet refererede til en gennemgribende modernisering af landbruget, industrien, forsvaret, videnskaben og teknologien, der skulle bringe Kina på niveau med de mest avancerede industrilande i verden inden udgangen af år 2000.

I slutningen af 1978 opstod der krav om en femte modernisering, nemlig en politisk modernisering baseret på demokratiske principper og respekt for menneskerettighederne. Kravet om den femte modernisering blev formuleret i forbindelse med den omfattende vægaviskampagne, der startede i Peking i november 1978, og som efterhånden bredte sig til alle større byer i Kina. Kampagnen opstod oprindeligt ud fra et krav om, at »hændelserne« på den Himmelske Freds Plads i Peking i april 1976 skulle omvurderes. Med »hændelser« mente man de voldsomme sammenstød, der havde fundet sted d. 5. april 1976 mellem politi og store menneskeskarer, der havde samlet sig på den Himmelske Freds Plads for at hædre afdøde ministerpræsident Zhou Enlai. Disse sammenstød blev beskrevet som en »kontrarevolutionær begivenhed« i den samtidige kinesiske presse. To dage efter afsattes Deng Xiaoping for anden gang fra alle sine poster og tildeltes dermed ansvaret for »optøjerne«.

Allerede få dage efter vægaviskampagnens start i november 1978 bragte Folkets Dagblad lange artikler, der totalt omvurderede »episoden« på den Himmelske Freds Plads i april 1976. Der taltes ikke længere om »kontrarevolutionære handlinger«, men om »sande revolutionære handlinger, der udsprang af massernes revolutionære sindelag«.

Herefter gik der kun få dage, før tyngdepunktet i vægaviskampagnen forskød sig til en diskussion af de demokratiske rettigheder under socialismen. Samtidig organiserede vægavisskribenterne sig i stigende grad i grupper eller organisationer, der fra slutningen af november begyndte at udgive egne publikationer, de såkaldte undergrundsblade. Disse blade skulle i løbet af nogle få uger blive de vigtigste talerør for den fremvoksende demokratiske bevægelse. Bevægelsen havde sin »blomstringsperiode« i tidsrummet november 1978 - marts 1979. Derefter begyndte myndighederne at undertrykke den kinesiske dissidentbevægelse og arresterede lederne af de mest aktive grupper, bl.a. Wei Jingsheng, redaktøren af undergrundsbladet »Undersøgelser«.